

Nr 316.

Av herr **Nordström** i Kramfors **m. fl.**, *angående åtgärder till främjande av gemensam maskinanvändning inom det mindre jordbruket.*

Den svenska jordbrukspolitiken har ännu mera markerat olikheten mellan de små och de stora jordbruken. Har småjordbrukarna erhållit tio kronor genom densamma har storjordbrukarna fått tusen. Och många gånger har den hjälp småjordbrukaren erhållit närmast varit en fiktion — det han erhållit genom ett något högre smörpris — likgiltigt om det vunnits genom regleringen eller det ekonomiska uppsvinget — har han berövats genom skatt på mjölk, margarin och fodermedel. Storjordbrukens avkastning under de senaste åren har varit så väldig att just dessa jordbruk betraktats som den bästa kapitalplaceringen medan småjordbrukens misär upprätthållits. Det nybildade småbrukarförbundet, Riksförbundet Landsbygdens folk och Norrbottens hushållningssällskap har under den senaste tiden givit talande vittnesbörd härom.

Växtodlingen har under de gångna åren särskilt gynnats. Denna odling — främst spannmåls- och sockerbetsodlingen — är särskilt anpassad för storjordbruk. Småjordbruket har därvidlag ingen chans vare sig absolut eller relativt att hålla sig i konkurrensen. Den animaliska produktionen representeras i högre grad av småjordbruket. Det säger sig självt att småjordbrukets svårigheter att delta i konkurrensen när det gäller växtodlingen intimt sammanhänger med den efterblivenhet, som oförmågan att utnyttja den moderna tekniken innebär för småjordbruket. Storjordbruken, som kunnat ta maskinerna i sin tjänst, har därmed ändå mera distanserat småjordbruket. En undersökning visar sålunda, att medan småjordbruken, med högst 10 ha, måste använda 15,4 arbetshästar per 100 ha, använder storjordbruken över 100 ha, endast 7,5 arbetshästar per 100 ha. Medan i småjordbruket skötseln av ett ha beräknas kräva 479 arbetstimmar kräver den i storjordbruket endast 282 arbetstimmar. Medan arbetstimmarerna per 100 skördeenheter i småjordbruket uppskattas till 19,0 uppskattas de i storjordbruket till endast 12,7. Medan arbetskostnaderna i småjordbruket uppskattas till 214 kr. per ha uppskattas de i storjordbruket till endast 127 timmar per ha.

För att belysa det inflytande å dragarekostnaderna vid ett mindre jordbruk, som traktor användning under vissa förhållanden kan utöva — säger de sakkunniga — anföres följande exempel: För en egendom med åtta ha åker antages det årliga behovet av dragarearbetet utgöra 1,800 hästarbetstimmar,

av vilka 400 timmar representeras av tyngre jordbearbetning som ej lämp-
ligen kan utföras med en enda häst. Två hästar hålles därför, varvid totala
årskostnaden per häst utgör 500 kronor eller för två hästar 1,000 kr. Om en
häst avyttras och den tyngre jordbearbetningen i stället utföres med lejd
traktor, varvid en traktortimme anses motsvara 8 hästtimmar, åtgår härför
50 traktortimmar. Kostnaden per traktortimme, inberäknat ränta, amorte-
ring och underhållskostnad för traktor och redskap, jämte driftskostnad och
skötare, kan uppskattas till 3:50 kr., varför sammanlagda kostnaden för trak-
torarbetet blir 175 kr. Då den återstående hästen kommer att användas mera
än förut, eller 1,400 timmar, antages årskostnaden för densamma stiga till
550 kr. Totala årskostnaden för dragarearbetet skulle sålunda vid använd-
ning av traktor samt intensivare utnyttjande av den kvarvarande hästen upp-
gå till 725 kr. vilket skulle innebära en besparing av 275 kr. per år, jämfört
med om två hästar hålles.

Storjordbruket gynnas alltså inte bara genom riksdagens stödåtgärder, som
särskilt omfattat växtodlingen, utan också genom den bättre teknik som står
storjordbruken till buds. Härigenom hotas än mer småjordbrukarna att inte
bara kastas ut från marknaden utan också uppslukas av storjordbruket; sä-
kerligen har de gångna åren befordrat koncentrationstendenserna inom det
svenska jordbruket. Så mycket är i vart fall klart, att småjordbruket hotas
av undergång, därest inte alldeles utomordentliga åtgärder vidtagas för att
förbättra dess konkurrensduglighet.

Att även regeringen delar denna uppfattning kan man förmoda. Den ut-
redning som genom jordbruksministern igångsattes i januari månad föregå-
ende år och som utmynnat i vissa förslag till »åtgärder för befrämjandet av
gemensam maskinanvändning inom det mindre jordbruket» är ett tidstecken,
som visar att regeringen insett det allvarliga läget för småjordbrukets vid-
kommande och, vad som inte är minst viktigt, att en fruktbar politik blott
är möjlig genom ett stärkande av småjordbrukens konkurrenskraft gentemot
storjordbruken.

Man har vid denna utredning, utan att därför apostrofera detta, fäst sig
vid betydelsen av de maskinstationer, som den ryska staten upprättat inom
jordbruksområdena, vilka möjliggjort ett kollektivt brukande av jorden med
teknikens moderna hjälpmedel. Detta exempel har sedan funnit en viss efter-
följd i några länder, ehuru dessa naturligtvis varken velat eller vågat sådana
genomgripande åtgärder som Sovjet-Unionen.

I nämnda utredning accepterar man tämligen förbehållslöst principen om
gemensam maskinanvändning inom småjordbruket och framlägger en serie
utarbetade, delvis väl övertänkta, förslag för principens förverkligande i vårt
land.

De sakkunniga tänker sig därvid tvenne vägar, dels en förening av små-
jordbrukare, som med visst statligt stöd anskaffar nödvändiga maskiner för
gemensamt bruk, och dels uthyrning av maskiner genom enskilda som erhål-

ler statligt stöd. Enligt sakkunniga skall jordbruk med högst 15 hektar kunna medverka i dylika sammanslutningar och erhålla statligt stöd. En tillräcklig maskinutrustning för det svenska småjordbruket anses komma att belöpa sig till i runt tal 40 miljoner kronor, pengar som säkert vore väl använda. Småbönderna skulle enligt de sakkunniga sammanslutas i föreningar, som under respektive hushållningssällskaps överinseende skulle kunna erhålla 80 procent som statligt lån med tioårig amorteringstid och räntefritt under de tre första åren, eventuellt femton procent efterskänkt. Dessa pengar, av vilka de själva följaktligen hade att tillskjuta 20 procent som skulle fördelas per hektar åker, skulle sedan användas för inköp av nödiga maskiner samt skötseln av dessa. Respektive jordbrukare skulle sedan i enlighet med tidigare upprättad plan kunna för ett relativt blygsamt belopp per timme utnyttja nämnda maskiner. Förslagen förutsätter vidare specialkurser i maskinlära för konsulenter och vandringsrättare, fortsatta undersökningar genom jordbrukstekniska föreningen, särskild propaganda, upprättandet av en särskild lånefond för gemensam maskin användning och vissa organisationsbidrag till hushållningssällskapen för de särskilda uppgifter som pålägges dessa.

De sakkunniga har därjämte utarbetat förslag till närmare bestämmelser angående lånefond och låneförmedling, till normalstadgar, avtals- och ansökningshandlingar samt skuldförbindelser m. m.

Regeringen har tyvärr inte angivit huruvida den ämnar framlägga något förslag i frågan och än mindre naturligtvis när ett sådant skulle kunna vara att vänta. Då vi anser frågan vara synnerligen brådskande och de sakkunnigas utredning föreligger väl bearbetad, men då vi också samtidigt i ett väsentligt avseende hävdar en annan princip än de sakkunniga och förmodligen även regeringen, har vi redan nu velat framlägga ett förslag. Enligt vår mening borde de tänkta maskinstationerna upprättas som helt statliga organ, så att staten blev ansvarig för anskaffande av maskiner samt kontrollen och skötseln av desamma. Mycket vore att vinna genom ett sådant förfaringsätt, inte minst ett snabbt och enhetligt genomförande av planen och minskade friktioner mellan jordbrukarna. För dagen är väl en dylik linje utsiktlös, varför vi anser att man kan lösa frågan organisatoriskt på detta sätt, som sakkunniga föreslagit. Emellertid bör staten kunna *ekonomiskt medverka på ett annat sätt än blott genom lån och vi anser därför med utgångspunkt från de sakkunnigas kostnadsberäkningar, att staten till småjordbrukarsammanslutningar för gemensam maskin användning dels anslår 40 procent av kostnaderna, dels på de villkor som sakkunniga angivit ytterligare utlånar 40 procent av det nödiga beloppet*. Detta skulle för staten innebära en utgift av 16 miljoner kronor, med hänsyn till de väldiga belopp som det allmänna och konsumenterna givit storjordbruket under krisen, en mycket blygsam summa.

Vi anser vidare att ett särskilt organ bör upprättas för central maskinanskaffning då det är vår övertygelse att inköpskostnaderna å maskiner därigenom skulle kunna väsentligen nedbringas.

Ifråga om de avgifter, som medlemmarna har att lämna för bruket av maskinerna, bör dessa inte fastställas av styrelsen utan av medlemsmötena.

De ekonomiska kraven på av styrelsen utesluten medlem bör förändras så, att en på detta sätt minskad anslutning till föreningen inte blir till ekonomisk fördel för de kvarvarande. (§ 11 i förslaget till normalstadgar.)

I § 16 bör en förändring genomföras så, att nya ärenden, som inte utlysts i kallelse, bör kunna behandlas såvida *enkel* majoritet beslutar detta.

Om man godkänner principen om, att en del av statens bidrag till föreningarna bör utgå som anslag, innebär detta att särskild anslagsansökan som komplettering till den upprättade låneansökan bör upprättas. (Motsvarande förändringar bör givetvis genomföras i förslaget till avtal.)

Vi föreslår med hänsyn till detta,

att riksdagen beslutar i skrivelse till regeringen anhålla om förslag för »gemensam maskinanvändning inom det mindre jordbruket» i enlighet med sakkunnigas förslag, men med ändring, i enlighet med vad ovan angivits, av grunderna för finansiering av kostnaderna jämte vissa detaljer i organisationsförslagen samt särskilt prövar frågan om att genom en centralisering av maskininköpen nedbringa kostnaderna för desamma.

Stockholm i januari 1938.

Axel Nordström.

K. E. Senander.

J. H. Brädefors.
